

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY
V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1993-1994

ISSN 1211-7250

BRNO 1997

381 ch. n. 1992
382

250,-

S 9395458

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1993-1994

Vydává: Archeologický ústav AV ČR Brno
Královopolská 147, 612 00 Brno
E-mail: ps@isibrno.cz

Odpovědný redaktor: PhDr. Jaroslav Tejral, DrSc

Redakce a příprava pro tisk: Mgr. Patrik Červák, Mgr. Balázs Komoróczy,
Ing. Petr Škrdla

Na titulním listě: Rekonstrukce skládané dýky z Maref

Tisk: Tiskárna Gloria, Rosice u Brna

Náklad: 400 ks

Publikace neprošla redakční ani jazykovou úpravou

© 1997 by the Authors

All rights reserved

AÚ AV ČR Brno, Královopolská 147, 612 00

Na styku ulic Divadelní a Křížové se ve výkopu pod vrstvami dorovnávek objevila 110-140 cm mocná vrstva požárové destrukce, tvořené velkými kusy propálené mazanice a zuhelnatělého dřeva. Po vypreparování mohl být objekt interpretován jako severovýchodní roh domu smíšené hrázděné konstrukce, který zanikl na přelomu 13./14. století. Objekt byl patrný v trase výkopu v délce 6.60 m. Především mohutnost požárového souvrství a ve vlhku dobře zachované dřevěné konstrukční prvky umožňují konstatovat, že se nejednalo o jednodušší sídlištní objekt, např. zemnici. Situování domu mimo uliční čáru, utvářenou po roce 1270, vyhlášením městského stavebního řádu, napomáhá vročení jeho stavby do intervalu mezi 2. polovinou a koncem 13. století.

Richard Zatloukal, ÚAPP Brno

Resumé:

Jihlava (Bez. Jihlava). Divadelní Strasse. Parcelle Nr. 5909. Siedlung - Stadt. Hochmittelalter. Rettungsgrabung.

JIHLAVA (okr. Jihlava)

Ulice Palackého 46, parc.č. 3317. SMO 1:5000, rok vydání 1989, list Jihlava 7-4, 142 mm od Z a 26 mm od J sekční čáry, nadmořská výška cca 524.00 m n.m. Sídlíště - město. Vrcholný středověk. Záchranný výzkum.

Dostavba budovy Komerční banky v historické části města vyvolala výzkum, který proběhl na areálu 250m² ve dnech 5.-7.4., 22.6.-4.8.1994. Na severní straně zkoumanou plochu lemovala hlavní městská hradba v délce 15.m, která je zde vysoká 5.60 m a do doby přístavby banky představovala jedinečnou ukázkou středověkých opevňovacích prací, bez novodobých zásahů. Hradba je poměrně mělce (0.35m) zahlobena do podloží. Vykopáný materiál převrstvil starší kulturní horizonty z poloviny 13. století. Do výšky 0.80 m od úrovně základu (520.26 m n.m.) je zesílena o předzáklad, vystupující o 0.20 m do šířky. Předzáklad je stavěn přímo do výkopu, kameny jsou neuspořádané, nelicují. Nadzemní zdivo je pravidelně řádkované, jednotlivé "šáry" mají šířku cca 0.80 m. Pro stavbu je použit lomový kámen o různém stupni zvětření. Převažují migmatitizované ruly, místy silně křemité, biotitické. Kámen byl těžěn z některého lomu při západním okraji Jihlavy. Hradba porušovala starší objekt zahlobený do podloží. Zlomky keramiky z výplně jej umožňují datovat do 2.pol. 13. století, čímž by se posunul i časový údaj o výstavbě kamenné městské hradby nejdříve do tohoto období, pravděpodobněji však do poslední třetiny 13. století.

Koncem 14. století byla ve vzdálenosti 5.50 m od hradby vyhloubena rýha pro kamenný kanál. Boční stěny jsou stavěny ze zvětřalé žuly (povrchový sběr) a migmatitů, na překlady je pro lepší plošnou odlučnost použita biotitická rula. Základ je v hloubce 519.71 m n.m., původní vnitřní světlost 0.50 x 0.40m, do současnosti zůstal kanálek průchodný. Z usazenin byl získán materiál ze 14.-15. století.

Ve vzdálenosti 3,5-4 m probíhá V-Z směrem paralelně s hradbou torzo kamenné zdi. Základ je zapuštěn do podloží v úrovni 520.47 m n.m., tedy je o 0.20 m výše než základ hradby. Nejen tato skutečnost, ale i nález stříbrného denáru Přemysla Otakara II. (1253-1278) ve vrstvě, stratigraficky jen o málo mladší než zeď, umožňuje stavbu datovat do poslední čtvrtiny 13. století. Datem vzniku se řadí k nejstarším kamenným stavbám v Jihlavě, neměla však dlouhého trvání, neboť nejpozději v 2.polovině 14. století zaniká požárem, jak o tom svědčí intenzivní opálení na jižní straně zdi, poté byla šířka zdi redukována v nadzemní části na polovinu a zbytek využíván snad jako hranice parcely. Zeď je

vystavěna ze světlé biotitické žuly (na jižní straně žárem zčervenalé), méně je použita biotitická rula a ve spodní části migmatizovaná rula. Torzovitost nálezu nedává možnost přesného funkčního určení stavby, je pravděpodobné, že se jedná o pozůstatek obytného kamenného domu nebo spíše hrázděného domu na kamenné podezdívce, o čem by svědčily i četné nálezy propálené mazanice. Po zplanýrování stavby zde nastává krátké období intenzivní hospodářské činnosti, snad hutnictví železa, protože odtud pochází četné nálezy strusky i železných lup, které končí na přelomu 14./15.století. Vlastní pece však zachyceny nebyly. V tomto prostoru bylo vypreparováno 10 kúlových jamek, zřejmě pocházejících z několika fází rozsáhlejší kúlové stavby či několika staveb, které by se vztahovaly ke zmíněnému hospodářskému využití parcely. S rozvojem města se tato činnost přenesla do extravilánu obce poblíž některé z bran.

Ve vzdálenosti 10.5m od hradby byl zachycen severovýchodní roh blíže neurčité stavby. Zeď je zahlobena do podloží na úrovni 520.51 m n.m. a vystavěna z navětralých migmatitů, šedé biotitické ruly a žuly, zdivo nese stopy po opálení. Jako pojivo je použit jíl, místy nekvalitní žlutá písčité malta. Zánik stavby můžeme předběžně datovat na přelom 14./15. století. Fundamentu této zdi bylo dále využito pro novověké terasy ze zahradní úpravy parcely. V okolí zdi bylo nejvíce nálezů železných strusek a zbytků po hutnické výrobě.

V rámci záchranného výzkumu na parcele 3317 se podařilo blíže objasnit vývoj osídlení na dotčeném území. Nejstarší fáze může spadat do 1. poloviny 13. století, tedy počátky středověké kolonizace oblasti Jihlavy. Do období lokace města je možno zařadit půdní podzolový horizont s výraznou příměsí uhlíků při povrchu a zřejmě představuje pozůstatek po odlesňování ostrožny pro budoucí město. Podobné vrstvy byly zachyceny i na jiných výzkumech v Jihlavě. Otevřenou otázkou zůstává přesnější datování stavby kamenné městské hradby. V tomto úseku by se mohlo jednat asi o poslední třetinu 13. století, což je relativně pozdní doba, ovšem nevylučuje se s možností staršího dřevěného opevnění, které však za současného stavu poznání není známo. Rychlý rozvoj hornického města se na konci 13. století projevuje četnými stavebními aktivitami. Strategický význam areálu se projevil ve způsobu využití, kdy zde záhy končí obytná funkce, která je nahrazena řemeslnou činností, zřejmě hutnictvím. Nepříliš vhodná poloha a možná bezpečnostní důvody ukončují na přelomu 14./15. století i tuto činnost a parcela je využívána jako zahrada až do počátku 20. století.

Největším přínosem výzkumu jsou nálezy keramických celků, datovaných mincemi ze 13. a 14. století.

Richard Zatloukal, ÚAPP Brno

Resumé:

Jihlava (Bez. Jihlava). Palackého Strasse 46. Parcelle Nr. 3317. Siedlung - Stadt. Hochmittelalter. Rettungsgrabung.

JIHLAVA (okr. Jihlava)

Ulice Palackého, parcela č. 5919 a č.6938. SMO 1:5000, rok vydání 1989, list Jihlava 7-4, 134 mm od Z a 23 mm od J sekční čáry a SMO 1:5000, rok vydání 1989, list Jihlava 7-5, 149 mm od Z a 367 mm od J sekční čáry, nadmořská výška 523.00-524.80 m n.m. Opevnění. Vrcholný středověk. Záchranný výzkum.

V měsících červenci a srpnu 1994 byl sledován výkop kanalizace ve vozovce. Palackého ulice ve středověku vyústovala svým severním koncem do prostoru hradeb,